

Universiteit
Leiden

The Netherlands

Beauty in the Zongo: women negotiating religious co-existence in Accra's urban area of Madina

Khamis. K.

Citation

Beauty in the Zongo: women negotiating religious co-existence in Accra's urban area of Madina. (2026, June 2). *Beauty in the Zongo: women negotiating religious co-existence in Accra's urban area of Madina.* Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4305088>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4305088>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

SAMENVATTING

Dit proefschrift is een etnografische studie naar hoe religieuze co-existentie wordt beleefd door de lens van schoonheid. Vanuit een materieel en lichamelijk perspectief onderzoekt dit proefschrift schoonheidspraktijken van moslim- en christelijke vrouwen in een multireligieuze en multi-etnische wijk genaamd Madina Zongo. De Hausa-term Zongo verwijst naar een nederzetting die is gesticht door migrerende moslimhandelaren, soldaten en geestelijken uit delen van West-Afrika. Madina Zongo is een van de levendige kosmopolitische gemeenschappen in Accra, de hoofdstad van Ghana.

Deze dissertatie benadert schoonheid als een multidimensionaal begrip, met overlappende esthetische, spirituele, morele en erotische dimensies, en onderzoekt de informele schoonheidspraktijken van moslim- en christelijke vrouwen als een lens om de dynamiek van religieuze co-existentie te bekijken. Deze focus op schoonheidspraktijken van vrouwen is een productief uitgangspunt om religieuze co-existentie vanuit het perspectief van gender te begrijpen.

Wetenschappelijke werken over de dagelijkse schoonheidspraktijken van vrouwen bestuderen schoonheid vaak als een vorm van sociale controle en laten zien hoe schoonheid leidt tot spanningen en individualistische tendensen op gezinsniveau en in de openbare ruimte. Daarnaast richt het meeste onderzoek naar religieuze co-existentie in Ghana zich grotendeels op interreligieuze dialoog op formeel niveau, waardoor religieuze co-existentie wordt gereduceerd tot burgerlijke en religieuze plichten. Deze studie daarentegen vestigt de aandacht op schoonheidspraktijken als dagelijkse praktijken van moslim- en christelijke vrouwen in een religieus en etnisch pluralistische context. Ze gebruikt kosmopolitisme als theoretisch kader om te belichten hoe schoonheidspraktijken van vrouwen worden gevormd door lokale en mondiale verwickelingen. De thesis analyseert schoonheidspraktijken van vrouwen als ‘Zongopolitanisme’, aangezien het een mengeling is van lokale en mondiale schoonheidspraktijken.

De studie maakt gebruik van etnografie als onderzoeksmethode. Dit omvatte interviews en participerende observatie, evenals formele en informele discussies gedurende een periode van drie jaar, met name in 2018, 2019 en 2021 in Madina Zongo, waar ik al woonde vóór de start en ook na afloop van het onderzoeksproject. De focus van deze studie ligt op de dagelijkse ontmoetingen tussen moslim- en christelijke vrouwen die schoonheidssalons bezitten, stagiaires, klanten, families, religieuze autoriteiten en andere belangrijke belanghebbenden in Madina Zongo.

De centrale vraag die in dit proefschrift wordt onderzocht, is: hoe slagen moslim- en christelijke vrouwen erin om er mooi uit te zien en tegelijkertijd te zorgen dat ze binnen de grenzen blijven van wat in hun respectieve religieuze groepen als aanvaardbare schoonheidspraktijken wordt beschouwd? Het proefschrift stelt de volgende subvragen: Ten eerste, wat is schoonheid in Madina Zongo en welke dimensies heeft het naast de esthetische? Ten tweede, hoe functioneren schoonheidssalons in de Zongo als gendergerelateerde en interreligieuze ruimtes? Ten derde, welke nieuwe betekenissen hechten vrouwen aan het dragen van een sluier, afgezien van de religieuze betekenis ervan, en hoe beïnvloeden deze nieuwe betekenissen de religieuze co-existentie, en hoe streven zij daarbij naar zowel schoonheid als vroomheid? Ten vierde, hoe verfraaien Zongo-vrouwen zichzelf in erotische zin, en hoe bieden hun erotische schoonheidspraktijken ideeën over gender en religieuze co-existentie in Madina Zongo?

Hoofdstuk één past esthetiek en ethiek toe als methodologisch uitgangspunt om de schoonheidspraktijken van vrouwen te begrijpen. Het hoofdstuk maakt duidelijk dat schoonheid in Madina Zongo zowel persoonlijk als relationeel is, aangezien het zowel gezelligheid kan bevorderen als ook relaties belasten. Het proefschrift laat zien dat vrouwen in het kosmopolitische Madina verschillende schoonheidsopties hebben om mee te experimenteren. De schoonheidspraktijken die door religieuze autoriteiten en familieleden worden aangeleerd, vereisen echter dat vrouwen een compromis sluiten tussen kosmopolitische schoonheidspraktijken en conservatieve schoonheidspraktijken van religieuze leiders en familieleden, op een manier die de grenzen van ethiek en esthetiek van schoonheid verlegt. Het hoofdstuk legt ook uit dat vrouwen religieuze grenzen overschrijden in een poging om bescherming te krijgen tegen spirituele aanvallen.

Hoofdstuk twee richt zich op schoonheidssalons als gendergerelateerde en interreligieuze ruimtes. Het hoofdstuk onderzoekt ruimtelijke praktijken in schoonheidssalons die eigendom zijn van moslim- en christelijke schoonheidsspecialisten met een religieus gemengd klantenbestand. Het hoofdstuk legt uit dat het beroep van schoonheidsspecialist vanwege het intieme werk aan het lichaam van klanten als potentieel gevaarlijk wordt beschouwd. Ondanks de risico's en gevaren die het schoonheidswerk met zich meebrengt, durven christelijke en moslimvrouwen in de Zongo nog steeds het schoonheidsberoep uit te oefenen als overlevingsstrategie, terwijl ze voortdurend vergelijkbare en soms verschillende manieren gebruiken om bescherming van God te zoeken. In deze schoonheidsruimtes mengen moslim- en christelijke vrouwen zich onder elkaar, delen ze ideeën over schoonheidstips en geven ze elkaar advies over hoe ze gezonde en stabiele relaties met hun echtgenoten kunnen onderhouden.

Hoofdstuk drie besteedt aandacht aan hoe schoonheid en vroomheid tot uiting komen in het dragen van een sluier. Dit hoofdstuk laat zien dat door het dragen van een sluier door moslim- en christelijke vrouwen begrippen als schoonheid en vroomheid, die op het eerste gezicht tegenstrijdig lijken, verenigbaar en complementair worden. In een multireligieuze context als Madina Zongo is de betekenis van het dragen van een sluier onder moslim- en christelijke vrouwen bijvoorbeeld fluïde en elastisch. Een belangrijke bevinding van dit hoofdstuk is hoe het dragen van een sluier als religieuze praktijk om pragmatische redenen wordt ‘geseculariseerd’. Het hoofdstuk merkt op dat hoewel nieuwe betekenissen die aan het dragen van een sluier worden toegekend, kunnen worden gezien als een aspect van vreedzame co-existentie, maar dat dit ook kan leiden tot spanningen in het geval van ‘ongepaste toe-eigening’.

Hoofdstuk vier onderzoekt de erotische dimensie van schoonheid door de lens van *kayan mata* (afrodisiaca die door vrouwen worden gebruikt) als een vorm van counseling over de seksualiteit van vrouwen. Het doel is om te benadrukken hoe gelovige vrouwen omgaan met erotische schoonheidspraktijken, gezien het feit dat seks in Madina Zongo sterk gemoraliseerd is. Het hoofdstuk beschouwt de commodificatie van *kayan mata* via TikTok als een populaire counselingaanpak. De bevindingen van het onderzoek leggen de tekortkomingen bloot van de gevestigde normen (kerk en moskee) voor counseling over vrouwelijke seksualiteit in de Zongo door op geloof gebaseerde organisaties. Het proefschrift analyseert dergelijke begeleidingspraktijken als gekenmerkt door geheimhouding tijdens seksuele voorlichting, een confessionele benadering, en vooringenomenheid ten opzichte van vrouwen. Het hoofdstuk suggereert vervolgens dat, in de multi-etnische en multireligieuze context van Madina, het aanbieden van *kayan mata*-counseling via sociale media openheid tijdens seksuele voorlichting mogelijk maakt, veroordeling en schuldgevoelens voorkomt en tegelijkertijd individuele anonimiteit en interculturele en interreligieuze uitwisseling waarborgt.

Concluderend stelt het proefschrift dat een focus op de schoonheidspraktijken van vrouwen op dagelijks en informeel niveau een cruciaal uitgangspunt is voor het begrijpen van co-existentie vanuit een genderperspectief in een pluriforme omgeving. Dit is vooral het geval omdat schoonheid in Madina Zongo fundamenteel wordt gebruikt als een op vrouwen van toepassing zijnde term, terwijl mannelijke schoonheidspraktijken zelden worden besproken. Ook al proberen bestaande religieuze, sociale en culturele regimes het uiterlijk van vrouwen op informeel en alledaags niveau te reguleren, zijn Zongo-vrouwen geen passieve consumenten van de regimes die hun uiterlijk controleren. In plaats daarvan tonen ze hun eigen verantwoordelijkheid door strategisch om te gaan

met kosmopolitische schoonheidspraktijken en schoonheidspraktijken van de religieuze ander om een eigen identiteit te scheppen. Bovendien stelt de studie dat in interreligieuze zones zoals schoonheidssalons, waar schoonheidsspecialisten verschillende benaderingen hanteren om hun religieuze overtuigingen tot uitdrukking te brengen, zij ook religieuze grenzen overschrijden om stagiaires en klanten met een andere religieuze achtergrond dan die van de madam te accommoderen en te tolereren. Hierbij valt op te benadrukken dat de identificatie en affiliatie van bepaalde schoonheidspraktijken met een bepaalde religieuze groep of religieuze handeling misleidend kan zijn. Dit komt omdat moslim- en christelijke vrouwen elkaar kopiëren en van elkaar lenen in een poging om er mooi uit te zien in esthetische, ethische, morele en erotische zin. Deze thesis stelt dat co-existentie niet alleen gaat over ontmoetingen en dialoog in formele ruimtes en over specifieke formele kwesties. Het zijn juist de dagelijkse schoonheidspraktijken en informele ruimtes van vrouwen, waaronder het dragen van een sluier, kapsels, kleding, afrodisiaca en schoonheidssalons, die bepalen hoe religieuze co-existentie in Afrika plaatsvindt. Door de schoonheidspraktijken van moslim- en christelijke vrouwen in Madina Zongo in deze context op de voorgrond te plaatsen, biedt dit proefschrift diepgaande en nieuwe inzichten in de kennisproductie over religieuze co-existentie zoals die in de praktijk wordt beleefd. Samenvattend stelt het proefschrift dat de bestudering van dagelijkse schoonheidspraktijken van moslim- en christelijke vrouwen in Madina tot nu toe grotendeels verwaarloosde vormen van religieuze co-existentie naar voren brengt, waaronder gezelligheid, spanningen, othering, lenen, kopiëren en toe-eigening.